

Passió o negoci?

Oli de Richard Phillips utilitzat per a la caràtula del llibre *Coleccionar arte contemporáneo* (Taschen), una veritable bíblia per comprendre el mercat global de l'art i acostar-se a les subhastes, al perfil del crític d'art o el col·leccionisme.

Col·leccionisme

Retrat d'una obsessió

“El meu únic vici és col·leccionar. Un vici terrible...”, confessa Helga de Alvear, un dels referents actuals del col·leccionisme. Com ella, l'amor per posseir obres d'art és una obsessió que neix a la Grècia antiga i que hem heretat en cada una de les etapes històriques. Esbrinem què i qui s'amaga darrere d'aquest frenesí acumulador.

En l'obra *Le Cousin Pons* Honoré de Balzac (1799-1850) definia els col·leccionistes amb aquestes paraules: “Tenen aspecte de no aferrar-se a res, de no preocupar-se de res; no paren atenció ni a les dones ni a les despeses. Caminen com en un somni, les seves butxaques estan buides, la seva mirada com buida de pensament, i un es pregunta a quina espècie de parisencs pertanyen. Aquestes persones són milionaris. Són col·leccionistes; els homes més apassionats que hi ha en el món”. Des de l'orador i advocat romà Ciceró (106 aC-43 aC) fins al polèmic i contemporani Charles Saatchi (1943), l'obsessió per aplegar peces de tota mena ha estat una constant en l'home. Ansies de poder? Desig de perpetuïtat? Satisfaccions estètiques? *Plaers* traça un recorregut en la història del col·leccionisme des del món clàssic fins als nostres dies i indaga en les vides d'aquells col·leccionistes que han arribat a l'Olimp de la perpetuïtat. “L'art tracta de la vida, el mercat de l'art del diner”, va afirmar el contemporani Damien Hirst. Serà veritat?

Charles Saatchi o el pallaso pervers

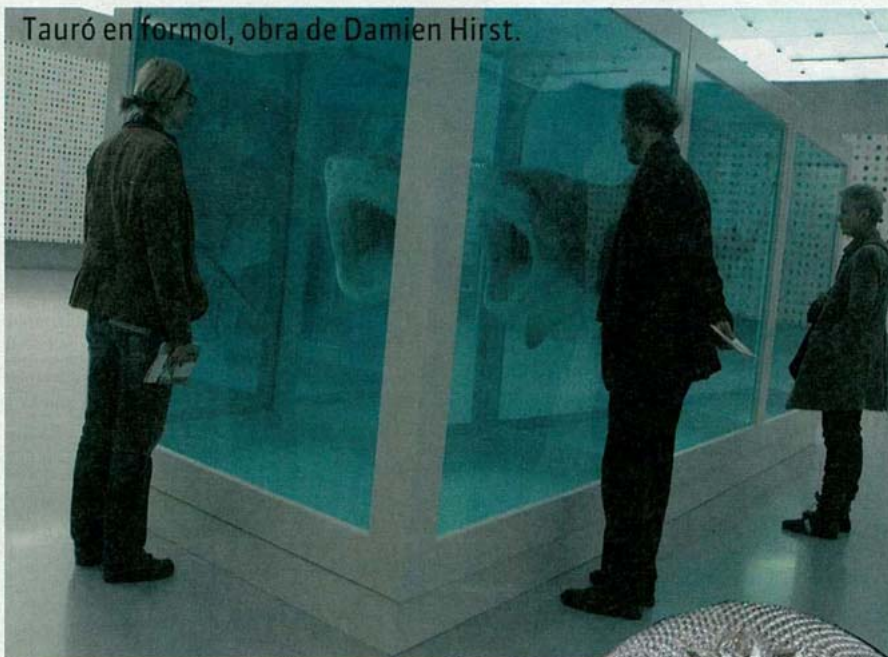
Hi ha una paraula que defineix a la perfecció Charles Saatchi: *provocador*. Aquest col·leccionista actual s'ha guanyat l'animadversió dels crítics d'art amb més renom del Regne Unit. El consideren un pallaso pervers per comprar a uns preus desorbitats obres com per exemple el retrat de Myra (una assassina de nens fotografiada per Marcus Harvey), la tenda de campanya de Tracey Emin amb tot de noms brodats que corresponen als homes amb qui l'artista

se n'ha anat al llit o els famosos animals en formol del premiat Damien Hirst. Justament, Saatchi va adquirir el famós tauró que s'està descomponent en el líquid d'una vitrina. Va arribar a pagar més de 64.000 euros per l'animaló mort. Visió de negoci, no li'n manca, això està clar. Sobretot si tenim present que hi ha rumors que asseguruen que va manar cremar la nau on guardava els seus peculiars tresors (ninots mutilats, vaques degollades i altres peces del conegut com a Britart) per cobrar una suma de diners incalculable. Avui en dia, el número de zeros que caldria afegir al preu d'aquesta controvertida obra d'art no hi caben en un full en blanc. Tant si ens agrada com si no, l'excentricitat i la provocació són el motor que impulsa Charles Saatchi a col·leccionar, una vocació que va anar més enllà el 2005, quan aquest home es va proposar competir directament amb la Tate de Londres amb el seu Museu de l'Art Nou, un espai de 40.000 m² que volia atreure un milió de persones a l'any. Val a dir que la missió va fracassar.

Olfactes milionaris

La controvèrsia també va perseguir els grans mecenes de la història, com ara Solomon R. Guggenheim, la seva neboda Peggy o el comte italià Giuseppe Panza de Biumo. Solomon R. Guggenheim tenia 65 anys quan es va enamorar perdudament de la baronessa Hilla Rebay, una jove pintora que el va convèncer perquè es convertís en un mecenes dels artistes d'avantguarda. Assessorat per l'aristòcrata, Guggenheim va adquirir treballs d'artistes d'arreu del món fins a arregar la col·lecció d'art Non-Objective més gran. El 1937 va crear el Museum of Non-Objective Painting en un local del car-

Tauró en formol, obra de Damien Hirst.

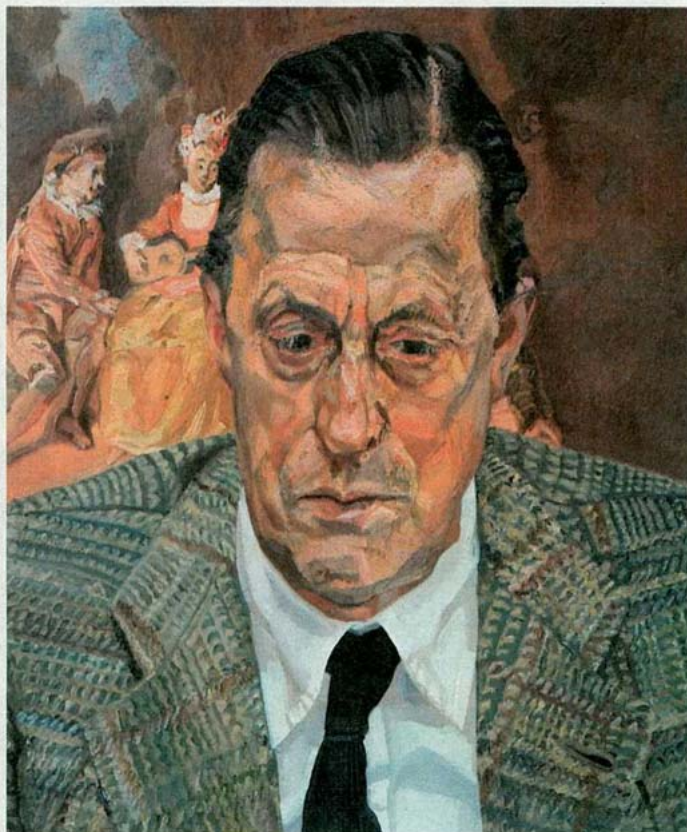
rer 54 de Nova York. Aviat, els quadres no hi cabien a la sala i Hilla Rebay va encarregar el disseny d'un museu a l'arquitecte Frank Lloyd Wright. Rebel a més no poder, Frank Lloyd va aconseguir l'espectacle i la publicitat internacional que Solomon desitjava amb el nou edifici de línies modulars i estèticament arriscat en comparació de l'arquitectura convencionalment rectangular de Manhattan. Els clients, els governants i el món de l'art van posar el crit al cel. Quan el

Calavera amb brillants. Damien Hirst

1959 es va obrir el museu a la Cinquena Avinguda, ni Wright ni Solomon van poder assistir a la inauguració. Solomon havia mort 10 anys abans i Wright sis mesos abans de veure acabat el seu museu escultura. Tant o més polèmica com Solomon va ser Peggy Guggenheim, tan voraç en l'amor com en la seva passió com a col·leccionista. Les males llengües asseguruen que el lema de la Peggy era: "Un quadre de dia i un home de nit". I es veu que ho complia al peu de la lletra... Gran part de la seva col·lecció pictòrica va aconseguir-la visitant els estudis parisencs abans de la invasió alemanya. D'aquesta manera va fer-se amb autèntics tresors a preus força ridículs. Per exemple, 1.000 dòlars per un quadre

Retrat de Hans Heinrich Thyssen realitzat per Lucian Freud (1982).

L'obra de David Teniers
reprodueix fidelment 49 obres
del gabinet de l'arxiduc
Leopold Guillem de Brussel·les

de Léger o una escultura de Brancusi. Un cop a Nova York, Peggy va muntar la galeria Art of this Century amb el seu marit el pintor Max Ernst. Per només 150 euros mensuals, la parella tenia contractat Jackson Pollock. El 1948, la Peggy va exhibir la seva col·lecció a la Biennial de Venècia i, un any després, va comprar en aquesta ciutat italiana el Palazzo Venier, avui convertit en la Fundació Peggy Guggenheim.

Entre la passió i l'obsessió

El baró Hans Heinrich Thyssen, descendent d'una família riquíssima d'Alemanya, posseïa la col·lecció privada d'art més important del món, amb unes 1.500 obres, el nucli de les quals van ser cedides a l'Estat espanyol. Però, d'on provenien aquestes peces? D'una banda, el seu avi era un admirador empedreït de Rodin i es va dedicar a comprar totes les peces

que li suscitaven una emoció especial en veure-les. D'altra banda, el seu pare va aprofitar el crac financer del 1929 per adquirir obres de magnats arruïnats, com ara Otto Kahn o J. P. Morgan, a qui va comprar la *Giovanna Tornabuoni* de Ghirlandaio, una de les joies que avui està penjada al museu madrileny Thyssen-Bornemisza. Després

de reunir la col·lecció del seu pare, qui renegava de l'art del segle xx, el baró es va dedicar a ampliar amb obres d'expressionistes alemanyes, fauvistes, cubistes i abstractes fins a arribar al *pop art*. Després de quatre matrimonis, Hans Thyssen va contreure matrimoni el 1985 amb Carmen Cervera, un enllaç que va marcar el destí d'aquesta col·lecció pictòrica.

Si la passió que sentia Hans Thyssen el va dur a buscar les obres mestres de la història, l'obsessió per aplegar quadres era el motor que feia funcionar la ment a Giuseppe Panza. Aquest comte italià despreciava enormement els artistes. Comprava quadres gairebé a l'engròs amb l'única obsessió de fer rendibles els seus negocis i aconseguir fama. "Per què han d'acceptar els artistes aquest designi pretensions, grotesc i destructor? A més, Panza no en té ni idea, d'art. Insisteixo que l'arrogància i la ignorància rimen més sovint

'Galeria de pintures de l'arxiduc Leopold Guillem a Brussel·les', de David Teniers (1651). Propietat del Prado.

del que sembla”, va afirmar, indignat, el creador Donald Judd. Fruit dels seus esforços adquisitius, el comte va incrementar el seu fons artístic fins a superar les 2.500 peces de caràcter minimal, postminimal i conceptual.

La burgesia també col·lecciona

Abans del naixement de la burgesia, el col·leccionisme era una afició només vinculada a la monarquia i a l'Església. No obstant això, amb l'emergent classe social, la recopilació de patrimoni artístic es posa en primer pla. Moltes d'aquestes col·leccions privades passen a formar part dels fons de destacats centres d'art o bé es converteixen en museus amb entitat pròpia. És el cas de l'industrial català Maties Muntadas (1854-1927), qui va destacar per haver reunit retaulles gòtics –avui integrats al Museu Nacional d'Art de Catalunya–, o de Javier Pere Gil Babot (1778-1853), les obres clàssiques del qual també van enriquir el fons del museu nacional. D'altra banda, l'esperit emprenedor de Francesc Santacana (1810-1896) el va impulsar a crear una casa museu a Martorell –L'Enrajolada– amb les relíquies procedents de les demolicions medievals dutes a terme durant la desamortització.

Si algú va destacar, però, al segle XIX, va ser la família d'origen jueu Rothschild. La seva col·lecció podia haver pertangut perfectament a qualsevol de les monarquies europees. Els seus dispersos membres, dedicats a la banca i a les antiguitats, van tenir una presència activa a França, Alemanya, Itàlia i Anglaterra, i van crear una impressionant pinacoteca holandesa del segle XVII i art francès del XVIII. A tall d'exemple, Edmond de Rothschild (1845-1934) va forjar una impressionant col·lecció d'obra sobre paper: 3.000 dibuixos i 40.000 estampes que recorrien la història de l'art des de l'aparició del gravat al segle XIV fins al naixement del gravat en color en els temps de canvi de la Revolució Francesa. L'objectiu de la col·lecció del baró de Rothschild era estètic, però també reivindicatiu: l'aristòcrata pretenia demostrar que el gravat era d'origen francès i no italià o alemany, com els últims

Detall de l'obra 'Les molt riques hores del duc de Berry', circa 1420.

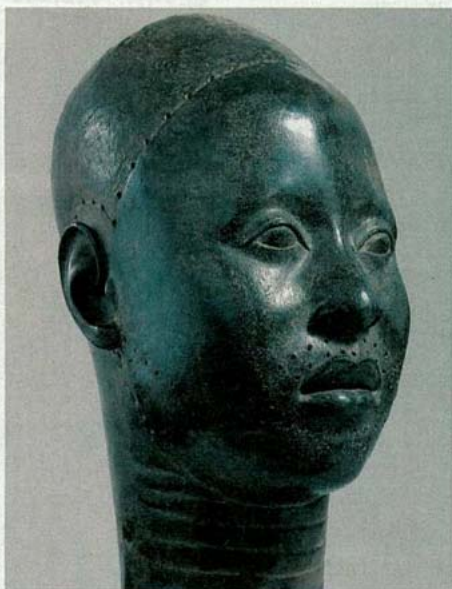

estudis apuntaven. El 1935, els hereus del baró van fer entrega dels fons al Museu del Louvre. En definitiva, una mostra de com la gratificació d'un gust personal passa a formar part d'un patrimoni col·lectiu.

A la recerca de la bellesa

Prestigi i poder eren els dos valors que perseguïen famílies com els Mèdici, els Pazzi o els Gonza de la Itàlia renaixentista. "Totes aquestes coses m'han propiciat una gran

A l'Edat Mitjana, els col·leccionistes se sentien fascinats per temes com les banyes d'unicorn.

L'art africà al segle XV

Les aventures marítimes dels colonitzadors portuguesos van originar una tendència desconeguda fins al moment en l'àmbit del col·leccionisme. A finals del segle XV, els mariners portuguesos, que romanien en contacte amb les cultures autòctones africanes, es van interessar per comercialitzar l'art tribal, tan misteriós i enigmàtic als seus ulls. Benín (antic regne situat a l'oest del delta del Níger, a l'actual Nigèria) va ser un dels enclavaments més explotats culturalment. Les màscares i les figures que els mariners agafaven no només circulaven per Portugal, sinó que també arribaven a mans d'apassionats del col·leccionisme més enllà de la frontera geogràfica dels Pirineus. El duc de Borgonya, per exemple, va ser propietari d'alguna d'aquestes escultures de Benín.